

Dosya:

Müzeleştirilen Köylerden Çağdaş Mimariye Kirsalda Gelecek Öngörülleri

Geride bıraktığımız 2019 yılında Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS) tarafından bir dizi etkinlikle yitirilme riskine karşı dikkat çekilen “Kırsal Peyzajlar”ın sürdürülebilmesi ve korunması için bütüncül bir çaba içerisinde olunması vurgusu bir kez daha ön plana çıkmıştır. Kuruluş yıllarında nüfusunun büyük bir bölümü kırsalda yaşayan Türkiye Cumhuriyeti’nin, köylerdeki sorunların çözümüne yönelik büyük bir çaba içerisinde girdiği ancak ilerleyen yıllarda uygulamaya konulan kırsal politikaların süreklilik arz etmediği, özellikle değişen iktidarların ya da kişilerin vizyonu doğrultusunda sil baştan yaklaşımların ortaya konulduğu görülmektedir. Uygulanan politikaların ve toplumsal yaşamda gözlenen köklü değişikliklerin bir sonucu olarak gelinecek noktada, ülkemizin kırsal yerleşimlerinin büyük oranda insansızlaştığını, kırsal mimarlık mirasımızın hızla yitirildiğini ve kırsal çevrelerde niteliği düşük, denetimsiz ya da kaçak yapılaşma sorunları ile karşı karşıya kaldığımızı üzülmektedir.

Bir Cumhuriyet aydını olan Cavit Orhan Tütengil’in yaklaşık yarım yüzyıl önce ülkemiz kırsalını konu edindiği çalışmalarında, günümüzde de geçerli olduğunu rahatlıkla söyleyebileceğimiz aşağıdaki görüşlerinin gereklerinin yerine getirilememiş olduğu açıktır.

“...Köyü, ‘bütün’ içindeki yerini ve ‘bütün’ ile arasındaki karşılıklı ilişkileri gözetmeden kalkındırmaya imkân yoktur. Köyü, sosyal bütün içinde ele almak gerektiği gibi, köy kalkınmasının çeşitli meselelerini de ‘bütün’ halinde ele almak gerekmektedir.”

Avrupa ülkelerinde halen çok sayıda yerinde korunmuş ve yaşayan köy olmasının bir tesadüf olmadığı, 1960’lardan itibaren köylerdeki ekonomik üretkenliğin azalması ve kente göç/insansızlaşma gibi süreçlerin farkına varılarak bu sorunların üstesinden gelinebilmesi ve köylerin canlılığının sürdürülmesi için çok yönlü ve bütüncül politikaların uygulandığı görülmektedir. Kuşkusuz Avrupa toplumunun, yaşadığı geleneksel çevreye sahip çıkma bilincinin yüksek olması ve uluslararası çabaların yanı sıra ulusların kırsal alanda geleneksel yapıyı çevrenin ve kültürel peyzajın sürmesi için kendine özgü devlet politikaları üretiyor olması da bu süreçte etkilidir.

“Yitirilen Köyler ve Dönüşen Peyzaj: Türkiye Kırsalının Geleceği” başlıklı dosyamızda (Mimar.ist, sayı: 66) Türkiye kırsalının çok boyutlu ve karmaşık sorunlarını planlama, ziraat mühendisliği, ekonomi ve mimari koruma ekseninde tartışan kurgunun ikinci aşamasını oluşturan bu sayıda; “kırsal mimarinin miraslaşma sürecindeki ilk tarihsel uygulamalar olan açık hava köy müzelerinin gelişimini” **Zeynep Eres**, “kırsal yerleşimlerin peyzaj kimliklerini” **Meltem Erdem Kaya**, “ülkemizde kamunun kırsal mekânların geleceği için öngördüğü yaklaşımları” **Koray Güler** ve “yapı biyolojisi, sürdürülebilirlik ve kırsalda çağdaş tasarım olasılıklarını” **And Akman** ele almışlardır. Bununla birlikte ülkemizde köy sorununun çözümü hakkındaki görüşleri büyük oranda günümüzde de güncelliğini koruyan **Cavit Orhan Tütengil**’in Türkiye’de Köy Sorunu adlı kitabından çeşitli bölümler derlenerek sosyoloji disiplininin “kırsal” a bakışı anımsatılmak istenmiştir.

Kır sosyolojisi hakkındaki öncü çalışmaları ile günümüze de ışık tutan değerli bilim insanı Cavit Orhan Tütengil’in anısına atfedilen bu dosyanın dileği, ülkemiz mimarlık kültürünün önemli bir parçasını oluşturan tarihi köylerin, bir yandan insansızlaşma ve köhneme, diğer yandan denetimsiz, kaçak yapılaşma ile tanınmayacak şekilde dönüştürülme sarmalından kurtarılması ve içerisinde mimarlık disiplininin uzmanların da yer aldığı farklı disiplinlerden uzmanların bilimsel çalışmalarıyla geliştirilecek bütüncül politikalarla geleceğe sağlıklı ve üretken yaşam çevreleri olarak taşınabilmesidir.

Dosya editörleri: **Zeynep Eres - Koray Güler - A. Ceren Güler**